

Cınarə RZAYEVA*Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent**AMEA Naxçıvan Bölməsi Folklorşünaslıq şöbəsi**cinarerzayeva@yahoo.com.tr**orcid.org/0000-0003-0655-9342*

BAYRAM VƏ MƏRASİM ADLARININ, NAXÇIVAN BÖLGƏSİNƏ AİD DİGƏR FOLKLOR ÖRNEKLƏRİNDƏ İŞLƏNMƏ MƏQAMLARI

Açar sözlər: Naxçıvan, folklor, bayram, mərasim, Novruz

SUMMARY

HOLIDAY AND CEREMONY NAMES IN NAKHCHIVAN FOLKLORE TEXTS

When we say a holiday, the first thing we remember is joy, love, good mood, laughter in our eyes and in our hearts. Every holiday causes a person to have feelings and joy that are not similar to each other. Therefore, we are looking forward for the holidays, celebrating them with great enthusiasm. In all regions of Azerbaijan, these holidays dear to the people are reflected in folklore texts. Thus, these holidays and ceremonies have become even more memorable. The article examines the names of holidays and rituals, as well as the place and position of their use in folklore texts are analyzed. During the analysis, it turned out that the names of holidays are used not just as names in folklore texts, they also include festive traditions. The article analyzes such holidays and rituals as "Novruz", "Susepen" (Sprinkler), "big Chille", "Small Chille", "Khyrman", etc.. During the research, a number of traditions associated with holidays and ceremonies were discovered in epics, fairy tales, Ashug stories, bayats. And this is gratifying. Because their presence in folklore materials means that holidays and rituals do not disappear. Ancient holidays and rituals, which are no longer celebrated among the people today, are passed on to future generations on the basis of these materials. Therefore, we must always preserve folklore material, pass it from generation to generation. And it is also necessary to constantly collect folklore material and conduct research. Because every new material collected is equivalent to a new treasure.

To substantiate the theoretical ideas, the article provides examples, mainly from Nakhchivan folklore texts. At the end of the study, a new and interesting result was obtained.

Keywords: Nakhchivan, folklore, holiday, ceremony, Novruz

РЕЗЮМЕ

НАЗВАНИЯ ПРАЗДНИКОВ И ОБРЯДОВ В ФОЛЬКЛОРНЫХ ТЕКСТАХ НАХЧЫВАНА

Когда мы говорим праздник, первым делом вспоминается радость, любовь, хорошее настроение, смех в глазах, в сердцах. Каждый праздник вызывает у человека не похожие друг на друга чувства и радость. Поэтому мы с нетерпением ждем праздники, отмечаем их с большим энтузиазмом. Во всех регионах Азербайджана эти дорогие народу праздники отражены и в фольклорных текстах. Таким образом, эти праздники и церемонии стали еще более запоминающимися. В статье рассматриваются названия праздников и обрядов, место и положение их использования в фольклорных текстах подвергаются анализу. В ходе анализа выяснилось, что названия праздников ипользуются не просто как наименования в фольклорных текстах, они также включают в себя праздничные традиции. В статье проанализированы такие праздники и обряды как «Новруз», «Сусепен»(поливалка), «большая Чилла»,

«Малая Чилла», «Хырман» и др.. В ходе исследования в эпосах, сказках, ашугских рассказах, баятах был обнаружен ряд традиций, связанных с праздниками и церемониями. И это отрадно. Потому что их присутствие в фольклорных материалах означает, что праздники и обряды не исчезают. Древние праздники и обряды, которые сегодня уже не отмечаются в народе, передаются будущим поколениям на основе этих материалов. Поэтому мы всегда должны беречь фольклорный материал, передавать его из поколения в поколение. А также необходимо постоянно собирать фольклорный материал и проводить исследования. Потому что каждый новый собранный материал равносильно новому сокровищу.

Для обоснования теоретических идей в статье приведены примеры, в основном, из нахчыванских фольклорных текстов. В конце исследования был получен новый и интересный результат.

Ключевые слова: Нахчыван, фольклор, праздник, обряд, Новруз

Giriş. Qədim zamanlardan üzübəri hər bir xalqın həyatında əlamətdar günlərdən qaynaqlanan bayramların qeyd olunması ənənəsi davam edir. Bayramlar insanlarda gözəl əhval-ruhiyyə yaratdığından ortaya bir çox xalq deyimləri çıxıb. Məsələn, biri birinə deyər: “Bayram əhval-ruhiyyəsi arzulaıyram”, “Bayram ətirli olsun”, “Hər günün bayram olsun” və s. Bayramların insan həyatında rolu və təsiri çox böyükdür. Hətta bayram edən xalq, millət daha əməksevər olur. Bununla bağlı J.J. Russo yazır: “Əgər xalqı zəhmətkeş və yaradıcı etmək istəyirsinizsə, ona bayram etmək imkanı verin” [12, s. 213]. Deyilənlər göstərir ki, xalqın bayram etməsi ilə bir çox nailiyyətləri əldə etmiş olarıq. Çünki bayram insanda müsbət enerji ilə yanaşı, yüksək əhval-ruhiyyəni də təmin edir. Həmçinin “xalqların ictimai həyatında mühüm rol oynayan, mənəvi mədəniyyətin daşıyıcısı olan, kütləvi forma kəsb edən bayramlar hər bir etnosun tarixini, mənəvi təkamülünü, təbiətə və cəmiyyətə münasibətini açıqlayan ictimai-bədii bir hadisədir” [9, s. 18]. Müəyyən səbəblərdən, hadisələrdən yaranan bayramların bir qismi uzun illərdir xalq tərəfindən geniş şəkildə qeyd edilir. Bəzi bayramlar isə dilçilik termini ilə desək, arxaikləşir, yəni onu artıq xalq qeyd etmir. Biz onu sadəcə şifahi və yazılı ədəbiyyat nümunələrindən oxuyaraq, nənələrdən, babalardan isə eşidərək məlumat almış oluruq. Xalq arasında qeyd edilən və edilməyən bayramların çoxuna folklor mətnlərində rast gəlirik. Bu məqalədə folklor mətnlərində işlənən bayramlardan müəyyən bir qismini tədqiqatə cəlb etmişik. Məsələn, “Novruz”, “Kiçik çillə”, “Böyük çillə”, “Su səpən” və s.

Novruz bayramı folklor mətnlərində. Hamıya məlumdur ki, Novruz bayramı el arasında “Bahar bayramı”, “Baca-baca bayramı”, “Yaz bayramı” və s. adlarla bilinir. Azərbaycan xalqı üçün önəmli və əziz olan Novruz bayramı hər zaman yüksək təntənə ilə qeyd edilir, bu bayrama aid bütün ənənələr həyata keçirilir. Çünki “Novruz ənənələrinin layiqincə yaşadılması Azərbaycan xalqının çoxxəsrlik tariximiz qarşısında müstəsna xidmətidir. Ən ali bəşəri keyfiyyətləri özündə toplayan böyük mənəviyyat və hikmət xəzinəsi olaraq Yaz bayramı tarixi-mədəni irsə bağlılığımızı parlaq nümayiş etdirir” [8, s. 5].

Xalq tərəfindən qorunub saxlanılan bu ənənələrə folklor mətnlərində də rast gəlirik. “Cəvahirsatən Səlim” nağılından oxuyuruq:

“Bala onlar Güllüstani-İrəm padşahının qızlarıdı. İldə bir dəfə Novruz bayramında gəlib burda çimirlər. Onu görmək üçün gərək bir il də gözləyəsən” [8, s. 300].

Məlumdur ki, bütün bayramlar və mərasimlər ildə bir dəfə qeyd edilir. Elə nümunədə də sözügedən məqam qeyd edilib.

Bayramlarda imkan daxilində hər kəs çalışır ki, evinə bayram bazarlığı etsin, özünə, övladlarına təzə geyim alsın. Hətta yaxın qohum, əqrəbalarımıza da hədiyyə alırıq, buna da “bayram bazarlığı”, “bayramlıq”, “bayramçalıq” deyirik. Gülməcələrdə buna rast gəlirik:

“Bir nəfər kişi arvadına deyir:

– Ay arvad, – arvadı da ağır eşidirmiş. Der ki, arvad, getdim bayramlığı aldım, gətdim qoydum ora” [8, s. 389].

Həmçinin Novruz bayramında bir çox şirniyyatlar bişirilir. Məsələn, şəkərbura, paxlava, şorqoğal, içli çöçə (buna bayram çöçəsi də deyilir və Naçıvan bölgəsində bişirilir) və s. Əvvəllər bu şirniyyatlar təkcə Novruz bayramında bişirilirdisə, indi demək olar ki, evlərdə tez-tez bişirilən şirniyyatlar cərgəsindədir. Hətta bu şirniyyatların bir neçəsinə aid deyimlər də xalq arasında yaranmışdır. Birini gec-gec gördükləri zaman ifadə edilən həmin deyim: “Bayram şəkərburasına dönmüsən” [6, s. 308]. “Lap elə bayram çöçəsi olmusan” və s.

Aşıqların rəvayətlərində də Novruz bayramının adı keçir. Təkcə ad olaraq yox, bayramla bağlı bir çox xüsusiyyətlər də əks olunur.

“Novruz bayramı yaxınlaşdı. Kəndin camahatı 3 ay aranda qalırdı, ilin 9 ayını qoruxda keçirirdi. Kəndimizdən 5 verst aralıda bir yeri “Sarı qamış” qoruğu addandırıldılar. Köçürdülər həmin qoruğa, ona görə də əl-ayaq edirdilər ki, bayramı yola salıb çıxsınlar qoruğa” [6, s. 465].

Və yaxud:

“Kəndimiz Novruz bayramını çox əziz keçirərdi. Yumurta döyüşdürən kim, qodu-qodu oynuyan kim. Kosa bəziyən, od yandıran kim. Nə başını ağrıdım, hərə bir oyun çıxarardı. Qız-gəlin çiyninə səhəngi alıb bulağa gedirdi. Kəndi plovun, halvanın ətri, sacarası iyi bürüyürdü. Qız-gəlin səbirsizliklə günün batmasını gözləyirdi ki, gedib qapıdan qulaq asacaqlar” [6, s. 466].

Aşığın dili ilə qələmə alınan rəvayətdə Novruz bayramında olan adət-ənənələrin çoxu ifadə olunmuşdur. Bildiyimiz kimi, Novruzda daha çox subay qız və oğlanlar qapı puzmalar, açar atmalar, üzük falı, duzlu çöçə yemə və s. kimi adət-ənənələri həyata keçirirlər. Novruz bayramının digər özəl simvolu qırmızı yumurta boyamaq, səməni cücərtməkdir. Novruzda səməni cücərtmə adəti bayatılarda da ifadə olunmuşdur. Məsələn,

Aşıqəm, tərsə məni,

Novruzda tər səməni.

Kərəməm, of demərəm,

Öldürsə tərsə məni [10, s. 58].

Xatırladaq ki, Novruz bayramının yaranma səbəbləri müxtəlif alimlər və tədqiqatçılar tərəfindən geniş araşdırılmış, ortaya müxtəlif əsaslar qoyulmuşdur. Həmçinin Novruz bayramının yaranması ilə bağlı elmi əsası olmayan mətnlər də xalq tərəfindən yaranmışdır. Məsələn, “Novruz” adlı mətndən oxuyuruq:

“Keçmişdə Novruz adında yetim, kasıb kimsəsiz bir kişi olur. Bı kişiyyə cama-hat yardım edərmiş, əl tutarmış. Günlərin bir günü yenə cama-hat yığışıp Novruz ki-şiyə pay-püş aparırlar. Novruz kişi insannarın bı xeyirxahlığına səvinip gültür, bay-ram edir. O vaxtdan da bu bayram Novruz kişinin adıyanan addandır” [8, s. 162].

Novruz bayramının yaranması ilə bağlı folklorşünas alim Aytən Cəfərovanın da topladığı rəvayət də diqqət çəkir: “Uzun illər bundan əvvəl mart ayının 21, 22, 23-nü pətşah nəyisə bayram etmək isdiyir. Hamıya əmr verdilər ki, martın 21, 22, 23-ü hamı əlində bir şey götürüb pətşahı ziyarətə getsinnər. Amma pətşah bu bayra-
mın adını tapa bilmirdi. Bir nəfər kasıb kişi olur. Onun evdə heş nəyi olmur. O da üç ədəd qırmızı boyanmış yumurta götürüb pətşahın yanına gedir və pətşaha deyir:

- Pətşah sağ olsun, mənim evdə heş nəyim yox idi. Una görə də sizə üç ədəd yumurta boyuyub gətirmişəm.

Pətşahın bu kişidən çox xoşu gəlir və əğlına fikir gəlir ki, kişinin adını soru-şup bayrama bu adı qoymax lazımdır. Pətşah kişidən adını soruşur. Kişi cavap ve-rir ki, adı Novruzdur. Pətşah da bu bayramın adını Novruz qoyur və qırmızı yu-murta da u zəmannan dəbə düşür” [3, s. 74].

Xalq arasında Novruz bayramı ilə bağlı yaranan inanclar folklor mətnlərində az deyil. Bir neçəsinə nəzər salmaq yerinə düşər:

“Qışda hər şey yatıb donur. Yaz gəlir dörd dəfəmə binnarı ayıldır. Binnarın ayıl-ması Novruz bayramında olur. Ona görə də Novruz bayramı dörd həftədir” [6, s. 47].

Folklor mətnlərində geniş işlənən Novruz bayramının adı həтта tapmacalar-da da qarşımıza çıxır. Məlumdur ki, tapmacalar uşaqların həyatında mühüm rol oynayır. Folklorşünas alim Ramazan Qafarlı bu barədə yazır: “Tapmacalarla dün-ya və onun elementləri uşaqların (yeniyetmələrin) yaddaşına elə əlamətlərlə, elə xüsusiyyətlərlə həkk olunurdu ki, onlar insan həyatının və məişətinin ümumi ahəngini nümayiş etdirir, həmçinin zəngin adət-ənənələrin, rituallarının içərisin-dən keçirirdilər” [4, s. 141]. Bəli tapmacalarda istənilən leksik vahidlərin özlərini bir başa deyil, onların bir çox xüsusiyyətlərini görürük.

Aşağıda nümunə kimi göstərdiyimiz tapmacada da Novruz bayramı üstüör-tülü şəkildə ifadə olunub. Tapmacanın açması isə Novruz bayramıdır. Tapmaca-dan oxuyuruq:

Ay var şənləndirər,
Ay var qəmləndirər.
Dünyanın yarısı bilir, yarısı bilmir
(Novruz bayramı və məhərrəmlik) [6, s. 331].

Aşıq yaradıcılığında Novruz adı çəkməyə də, söhbətin bu bayramdan get-məsi aydın şəkildə görünür. Həmin nümunədən bir parça:

Bu gün gəlib gözəl bayram günümüz,
Çıxmışiq lələzar yaza, gözəllər.
Al-yaşıl geyinib tirmə bağlayın,
Bənzəyin qubaya, qaza, gözəllər [6, s. 477].

İkinci misradakı “çıxmışiq lələzar yaza gözəllər” ifadəsi birinci misradakı bayram sözünün Novruzla bağlı olmasını təsdiqləyir. Başqa aşıq yaradıcılığında isə Novruzun adı çəkilərək ifadə edilir. Məsələn:

Gəldi yenə bahar fəsli,
Novruz, xoş gəldin, xoş gəldin!
Gətirdin bar çiçəkləri,
Novruz, xoş gəldin, xoş gəldin!
Güllərin rəngi solmaz,
Ətrindən doymaq olmaz [1, s. 374].

Bildiyimiz kimi Novruz bayramında bir sıra xalq oyunları da oynanılır. Bu oyunlardan biri də Qodu-qodu oyunudur. Novruz bayramından bir neçə gün əvvəl və bayram günü oynanılan bu oyun adı Azərbaycan nağıllarında qarşımıza çıxır:

“Əhməd durub bir təhər findığı, qozu yığışdıra-yığışdıra düz küçə qarısın-dan çıxdı. Elə bu vaxt küçədə Qodu-qodu oynayırdılar. Əhmədin xoşu gəldi, bir az da irəli gedib Qodu-qoduya baxdı” [2, s. 167].

Nümunələrə əsaslanaraq deyə bilərik ki, Novruz bayramına aid ənənələr folklor mətnlərini daha bəzakli etmişdir. Novruz bayramında küsülülərin barışma ənənəsi də xalq arasında geniş yayılmışdır. Bayramda küsülülərin barışma ənənə-sini folklor materiallarında da müşahidə edirik:

Bayram günü küsülülər barışar,
Sevən könül yarı ilə yarışar
Xumar gözlər ulduz kimi sayrışar,
Olmaz ona tay, qadasın aldığım [8, s. 656].

Bayramda küsənlərin barışması xalq deyimlərinə də çevrilib. Belə ki, küs-müş adamları görəndə biri-birinə deyərlər: “Bayram gəlir barışacaqlar”, “İndi kü-sürsən, bayramda barışarıq”, “Bayramı küsülü keçirmək olmaz” və s.

Susəpən mərasimi. Susəpən mərasimi də xalq arasında qeyd edildiyi üçün folklor mətnlərində də müşahidə edirik. Bu mərasim bu gün Novruz bayramı kimi bütün bölgələrimizdə qeyd edilməyə də, Naxçıvanın Ordubad şəhərində qeyd edi-lir. Tədqiqatçıların araşdırmalarına görə, “iyun ayının 21-də yazın bitib, yayın gir-diyi gün Ordubad bölgəsində Giləncay vadisinin yuxarı hissəsində “Susəpən” adlı mərasim keçirdirlər” [9, s. 32].

Bu bayram adına “Bilqətəl piri” adlı əfsanədə də rast gəlirik:

“Bilqətəl piri Gəmiqayadadı. Buraya yayda gələr, gecəni orada qaiallar. Sübh çağı otların üzərinə düşən səhər şəhindən üzlərinə sürtər, ətrafa su səpərlər. Burada susəpən mərasimi də keçirilir. Deyilənə görə “susəpən” Bilqətəlin ziyarət edilməsi Nuh peyğəmbərin quruya çıxarkən burada qurban kəsməsindən qalıb” [7, s. 83].

Bu mərasimlə bağlı etnoqraf alim Hacı Qədir Qədirzadənin araşdırması da diqqət çəkir. O yazır: “Mərasimdə bu bölgənin əhalisi səhər erkəndən Gəmiqaya yaxınlığındakı Bibi Qətər pirini, Qara piri ziyarət edirdilər. Ziyarət üçün əvvəlcədən hər cür hazırlıq işləri görülürdü. İnanc yerlərinə gedərkən yol boyu insanlar bir-birinin üzərinə su çiləyirdilər. Pirlər ziyarət edildikdən sonra insanlar Gəmiqaya abidəsinə doğru üz tuturdular. Əsl şənliklər burda başlanırdı. Xüsusi bayram yeməkləri hazırlanır, at yarışları, yallı və s. oyunlar keçirilirdi. Küsülülər məclisə gətirilərək barışdırılırdı. XX yüzilliyin 80-ci illərinə qədər mövcud olan bu mərasimin məclisi gecədən səhərə qədər davam edirdi” [5, s. 26].

Böyük çillə, Kiçik çillə. Xalq tərəfindən qeyd edilən mərasimlərdən “Böyük çillə” və “Kiçik çillə”nin də adı folklor mətnlərində müşahidə olunur. Hər iki mərasimlə bağlı bir çox deyimlər, bayatılar və əfsanələr vardır. Məsələn,

Kiçik çillə, vay çillə,
Qarlı, dumanlı çillə.
Gəbə, kilim toxuduq,
Cəhrəmizdə var çillə [9, s. 41].

Miflərdə də Kiçik çillənin adı keçir:

“Der ki, Xızır peyğəmbər kiçik çillənin ilk gününə atını havıya çıxarır. Atın ayaxları torpağa dəyən kimi, aləm dəyişir” [8, s. 9].

Bundan başqa Kiçik çillə gələndə özünü elə göstərir ki, xalq arasında bir sıra deyimlər də yer alıbdir. Məsələn,

“Kiçik Çillə dər ki, gələrəm əlləruuzu un çuvalında donduraram, qavırma, yağ küpələruuzu pərtadaram” [3, s. 69].

Hər iki çillə mərasimi bir-birindən fərqli qaydada qeyd edilir. Bu mərasimlərdə keçirilən adət-ənənələrlə bağlı inamlar da meydana gəlmişdir. Məsələn:

“Böyüh çillədə qovurqa qovursan il qurax keçər. Kiçik çillədə qovurmax olar” [8, s. 40].

Bundan başqa “çillə payı”, “çillə qarpızı” kimi deyimlər də xalq arasında geniş işlənir. Çillə girən günü kəsilən qarpıza çillə qarpızı deyilir. Bu ənənə də geniş qeyd edilir. Nişanlı qızlara qaynanası tərəfindən, təzə ailə qurmuş qızlara isə anaları tərəfindən çillə payı göndərilir. Bu payın əsasını qarpız təşkil edir. Onun yanında da digər meyvə və şirniyyatlar olur. Həmçinin qıza və gəlinə hədiyyə də alınır. Alınan hədiyyələr geyim qismi, qızıldan ziynət əşyası və sairədən ibarət ola bilər. Alınan bu hədiyyə “çillə payı” adlanır.

Qeyd edək ki, bu böyük və kiçik çillə bir gün olmur, onların hərəsinin özünün uzun bir dövrü vardır. Adından da göründüyü kimi Böyük çillə daha uzun bir zamanı əhatə edir. Bunu “Oğuz oğlu və qurd” əfsanəsində də görmək mümkündür:

“Bir il qış uzun çəhdi. Oğuz oğlunun azuqəsi qutardı. Çarəsiz qalan Oğuz böyüh çillənin otuzuncu günü zağadan bayıra çıxdı ki, yeməyə bir şey tapıb gətirsin” [6, s. 56].

Burada işlənən böyük çillənin otuzuncu günü ifadəsi də deyilən fikirləri təsdiqləyir. Kiçik çillə isə az ömürlüdür. Hətta onun üçün deyillər: “Qabağı yazdı, ömrü azdı”.

Deyilənlərlə yanaşı folklor mətnlərində Böyük çillə ilə Kiçik çillənin dəyişməsi də diqqəti çəkir:

“Sənin ömrün mənə olsaydı, arvadların əlini un çuvalında dondurardım”, “Heyf ki, ömrüm az, arxam yazdır” [11, s. 158] və s.

Təqdirəlayiq haldır ki, bu mərasimlər bu gün də xalq tərəfindən qeyd edilir.

Xırmanüstü mərasimi. Əməksevər xalq olaraq, əməyə sayğı və dəyər hər zaman olmuş, bu gün də davam etməkdədir. Məlumdur ki, ta qədim zamanlardan insanlar əkinçilik, təsərrüfat, toxuculuq, heyvandarlıq və s. sahələrlə məşğul olaraq, özlərinə gün-güzəran qurmuşdurlar. Bu sahələrdə çalışan insanlar işlərinin daha maraqlı olması üçün həm də müəyyən mərasimlər də təşkil etmişlər. Bu mərasimlər bu gün də bəzi bölgələrimizdə qeyd edilir. Belə mərasimlərdən biri də “Xırmanüstü” mərasimidir. Hətta “xırmanüstüdür” deyə xalq arasında məsəl də vardır. Bu mərasim əkinçiliklə bağlı qeyd edilir. Bu leksik vahidə “Əmrah” dastanında rast gəlirik:

Yaz ayında çəltikləri əkilər,
Payız olcaq xırmanlara tökülər,
Yaxşısından bəylər üçün seçilər,
Qarpız, qovun verər bostan tağları [7, s. 471].

Hər bayram və mərasimin xalq arasında ayrı bir yeri və dəyəri vardır. Folklorşünas alim Aytən Cəfərova bu mərasimin dəyərini belə izah edir: “İnsanların kollektiv əməyini ifadə etmək baxımından yaddaşlarda qorunan “Xırmanüstü” mərasimi Naxçıvan əhalisinin yaşam tərzini ifadə etmək nöqtəyi-nəzərindən dəyərlidir” [9, s.6].

Xırman dil vahidi ilə xalq deyimlərində də qarşılaşırıq:

Xırmana girən porsuq yabanı qəbul edər [8, s. 422].

Bu leksik vahidə yazılı ədəbiyyat nümunələrində də çox tez-tez rast gəlirik. Məsələn, M.İbrahimov, C.Məmmədquluzadə, A.Səhhət, Ə.Haqverdi-yev, M.Şəhriyar və b. yazarların yaradıcılıqlarını buna nümunə kimi göstərmək mümkündür. Bundan başqa, “Xırmanüstü vədə” ifadəsi də xalq arasında işlənir. Boş, yalan vədə mənasında işlənən bu ifadə dialekt və şivələrimizdə işləkliyi qoruyur.

Təəssüflə qeyd etməliyik ki, bu mərasim bu gün demək olar ki, keçirilmir. Təbii ki, bəzi mərasimlər zamanla öz aktuallığını itirir. Bunlara da yeniliklər, müasirləşmə səbəb olur. Çünki əvvəllər insanlar əkinçilik, heyvandarlıq, bir sözlə təsərrüfatla məşğul olanda daha çox əmək sərf edilirdi, buna görə də əziyyətlərinin bəhrəsi günü mərasimlər keçirirdilər. Bu gün isə insanların çəkdikləri əməyi yüngülləşdirmək üçün bir sıra yeni texnologiyalar onların istifadəsinə verilmişdir. Elə bunlara görə də insan əməyi, əziyyəti xeyli azalmış, bununla da bir sıra mərasimlər unudulmuşdur.

Nəticə. Nəticə olaraq deyə bilərik ki, bayram və mərasimlərin təsviri folklor mətnlərində xeyli sayda verilir. Bayram və mərasimlər etnosun dünya haqqında qədim təsəvvürlərinin ən antik ifadəçilərindən olaraq böyük əhəmiyyət daşıyır. Folklor mətnlərində bayram və mərasimlərin yer alması gələcək nəsillər üçün də çox faydalıdır. Hər bir bayram faktoru qədim düşüncələrdəki izləri özündə qoruyur. Onları icra etməklə qorumaq ən vacib missiyalardandır. Hər bir xalqın milli-mənəvi mədəniyyət faktoru kimi bayramlar xüsusi mövqedədir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan folklor antologiyası, XIII kitab (Şəki, Qəbələ, Oğuz, Qax, Zaqatala, Balakən folkloru), Bakı: Səda, 2005, 548 s.
2. Azərbaycan nağılları. 5 cildə, V c. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 304 s.
3. Cəfərova Aytən Cəfər qızı. Ordubad folklor mühitinin regional xüsusiyyətləri. Naxçıvan: Əcəmi, 2021, 200 s.
4. Qafarlı Ramazan. Mifologiya. 6 cildə. I cild. Mifogenez: rekonstruksiya, struktur, poetika, Bakı: Elm və Təhsil, 2015, 454 s.
5. Qədirzadə H.Q. Gəmiqayada “Susəpən” bayramı və onun tarixi kökləri. AMEA Naxçıvan Bölməsinin “Xəbərlər”i, Naxçıvan: Tusi, 2005, № 1, s.25-30
6. Naxçıvan folklor antologiyası. 3 cildə, I cild. Naxçıvan: 2010, Əcəmi, 512 s.
7. Naxçıvan folklor antologiyası. 3 cildə, II cild. Naxçıvan: 2011, Əcəmi, 496 s.
8. Naxçıvan folklor antologiyası. 3 cildə, III cild. Naxçıvan: 2012, Əcəmi, 560 s.
9. Orucov Asəf, Elxan Yurdoğlu. Naxçıvanda bayram və mərasimlər (ənənə və müasirlik). Naxçıvan: Əcəmi, 2018, 144 s.
10. Pirsultan S. Azərbaycan ağız ədəbiyyatında bayatılar. Gəncə: 2012, 377 s.
11. Yoloğlu Güllü. Türk xalqlarının mərasim sistemində novruzun yeri (tarixi etnoqrafik tədqiqat). Bakı: Sabah, 2018, 386 s.
12. Шароев И.Г. Режиссура эстрады и массовых представлений. М., 1985

